

5. Rieger A. Management von Destinationen und Tourismusorganisationen. Munchen, Wien, Oldenburg, 1997.
6. Шульгіна Л. Маркетинг підприємств туристичного бізнесу: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 597 с.
7. Закон України «Про туризм» в редакції від 18.11.2003 р. № 1282 IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
8. Мальська М., Худо В. Туристичний бізнес: теорія та практика. Навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
9. Юринець З., Мельник Н. Основні аспекти формування маркетингової політики на підприємствах туристичної галузі України. Вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». Херсон, 2014. Вип. 6. С. 137–141.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ МАРКЕТИНГА ТУРИЗМА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОЙ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ

Аннотация. Статья посвящена исследованию концептуальных основ маркетинга в сфере туризма. Доведено, что для формирования эффективной маркетинговой стратегии необходимо определиться с теоретическими аспектами, такими как определение туристического продукта, спроса и предложения в туризме. Предложена классификация типов стратегий в туризме. Обоснованы фазы построения стратегии развития туристического бренда.

Ключевые слова: маркетинг, концепция маркетинга, туристический продукт, ожидания туристов, продвижение туристических услуг.

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF TOURISM MARKETING TO FORM AN EFFECTIVE STRATEGY FOR INDUSTRY DEVELOPMENT

Summary. The article is devoted to the research of conceptual principles of marketing in the field of tourism. It is proved that in order to form an effective marketing strategy, first of all, it is necessary to determine the theoretical aspects, such as the definition of tourism product, supply and demand in tourism. A classification of types of strategies in tourism is proposed. The phases of building a strategy for the development of the tourist brand are justified.

Key words: marketing, marketing concept, tourist product, expectations of tourists, promotion of tourist services.

УДК 656.7.072:001.12/.18(477)(045)

Олешко Т. І.

*доктор технічних наук,
професор кафедри економічної кібернетики
Національного авіаційного університету*

Янківський М. Р.

*студент
Національного авіаційного університету*

Oleshko T. I.

*Doctor of Engineering
Professor of the Department of Economic Cybernetics
National Aviation University*

Yankivskiy M. R.

*student
National Aviation University*

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПАСАЖИРСЬКИХ АВІАЦІЙНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізовано сучасний стан авіаційної галузі України в умовах складної економічної ситуації. Наведено статистичні данні за останні декілька років, які показують основні тенденції у цій галузі. Наведено заходи, які зможуть покращити стан українських авіакомпаній.

Ключові слова: авіаційна галузь, авіаційний транспорт, авіаційні перевезення, пасажирообіг, лоукости.

Вступ та постановка проблеми. Цивільна авіація в умовах глобалізації світової економіки є важливим елементом інтеграції України в сучасну систему міжнародних економічних зв'язків. Окрім цього, вона має вагомое значення для розв'язання соціально-економічних завдань та підвищення якості життя населення країни. Авіаційна

галузь належить до базових, стратегічно важливих секторів економіки України, однак сьогодні наявний потенціал використовується недостатньо, а сама авіаційна галузь перебуває під впливом зростаючих проявів системної кризи.

Тому аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку авіаційної галузі України, виявлення причин ситуації, що

склалася, та вироблення пропозицій щодо можливого її поліпшення є достатньо актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальною проблемою, яка стоїть перед авіаційним комплексом України, є обґрунтування шляхів подолання кризи та завоювання надійних конкурентних позицій на світовому ринку. Дослідженню сучасного стану авіаційної галузі в Україні присвячено праці таких учених, як В. Гаташ, А. Чорноротов, А. Муравський, В. Горбулін, Ю. Кулаєв та І. Соколи. Також дослідженнями в авіаційній сфері займаються провідні міжнародні організації: ICAO, IATA.

Метою статті є вироблення пропозицій з покращення стану пасажирських авіаційних перевезень в Україні.

Результати дослідження. Розвиток світового ринку повітряного транспорту відбувається під впливом динамічно мінливих ринкових умов. Актуальними проблемами є глобалізація міжнародних перевезень у межах стратегічних альянсів авіаперевізників, жорстка конкуренція, постійне зростання прямих експлуатаційних витрат, особливо у зв'язку з постійним зростанням світових цін ринку палива і мастила і так далі. У таких умовах необхідно проводити постійний моніторинг тенденції розвитку світових авіаційних ринків із метою підвищення економічної ефективності авіаперевезення.

Світовий повітряний транспорт – це складна система багатьох підприємств, які складаються з постійно взаємодіючих і взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдиний блок. Основними компонентами цієї системи є авіакомпанії, аеропорти світу, підприємства з обслуговування повітряного руху, управління повітряним рухом, міжнародні організації в галузі цивільної авіації. Взаємодія цих компонентів один з одним і з зовнішнім середовищем складне й суперечливе і багато в чому визначає розвиток економічної ситуації у світі повітряного транспорту. Велику роль у світовій авіації грає авіація України. Тому підтримка її в актуальному стані є важливою для України та всього світу.

Стан української авіаційної галузі сьогодні залишається не ідеальним. Так, у 2016 році (порівняно з 2017 роком) спостерігається значне зниження вантажообігу на 22,5%, пасажирообігу майже на 17%, транзит вантажів на 25,4%.

Цивільна авіація (як складник єдиної транспортної системи) вирішує проблеми організації транспортних зв'язків між різними державами, задоволення потреб підприємств та населення в авіаційних перевезеннях та операціях як на території України, так і за її межами. Україна повинна конкурувати з провідними країнами, які мають сильні позиції у світовій авіаційній галузі: США, країнах ЄС (Франції, Великобританії, Німеччині), Бразилії, Канаді, Японії. В Україні сьогодні немає потужних корпорацій, які могли б конкурувати з провідними державами. Більшість компаній авіаційної галузі залишаються стратегічно важливими для держави, знаходяться у власності держави та не підлягають приватизації.

Щорічні витрати українського бюджету в авіаційній галузі, за даними Українського науково-дослідницького інституту авіаційної техніки, складають не більше 5 млн. дол. США.

Сьогодні основними проблемами розвитку української авіаційної галузі є такі: зношення основних фондів (60%), нехватка кваліфікованих кадрів (57%), невідповідність технічних можливостей аеропорту із сучасними міжнародними вимогами (65%), недостатня державна підтримка для створення нових технологій та впровадження сучасних технологій (30%), відсутність державної програми підтримки розвитку повітряного транспорту та авіаційних робіт систем, втрата керованості інвестицій у транспорт (60%), жорстка податкова політика щодо авіаційної галузі

(40%), недостатній рівень нормативно-правової бази для сертифікації операторів, невизначеність умов експлуатації та підвищений економічний ризик управління авіакомпаніями (55%), недостатня модернізація парку повітряних суден (65%), велика кількість формальностей у міжнародних авіаперевезеннях (70%), заповнюваність аеропортів і повітряного простору та інших.

Тому для подолання існуючих проблем та створення конкурентних переваг, які будуть сприяти зміцненню позицій Української авіації на світовому ринку, підвищення рентабельності, залучення інвестицій, розвитку технологічної бази для України, пріоритетним є створення міжнародних консорціумів з участю провідних транснаціональних корпорацій; організація спільних підприємств; довгострокове співробітництво; трансграничні злиття та поглинання; державна підтримка аерокосмічної галузі. Перспективи розвитку авіаційної галузі в Україні – це консолідація авіаційних підприємств у межах потужних структур, що характерне для авіаційних комплексів розвинених країн. На шляху до цього в Україні була створена державна корпорація «Авіація України».

Крім того, ефективним кроком є приватизація частин підприємств державного авіаційного комплексу з метою підвищення рентабельності та інвестиційної та інноваційної активності підприємств. Приватизація може подолати такі недоліки влади, як монополія та відсутність конкурентних умов ведення бізнесу, відсутність стимулів для отримання прибутку, обмежене фінансування, нецільове використання коштів. Тим не менше треба враховувати негативні наслідки недоотримання коштів авіаційною промисловістю, а саме: об'єднання підприємств та їх вплив на складну фінансову ситуацію за рахунок отримання контролю над нею; захоплення іноземними компаніями перспективних сегментів авіаційного комплексу країни для того, щоб заблокувати, обмежити або згорнути НДДКР; отримання іноземних ТНК контролю над авіаційними підприємствами виключно з метою утримання ноу-хау та передання отриманих робіт за кордон; спекулятивні покупки авіаційного сектора компанії для перепродажу; втручання в реалізацію авіаційної техніки, виробленої в приймаючій країні з метою просування власної аналогічної продукції.

Ще одним пріоритетом розвитку має стати політика провідних українських авіакомпаній, спрямована на інтеграцію внутрішніх та міжнародних рейсів. Вдале географічне положення України та наявність міжнародних аеропортів дозволяють розвивати новий відкритий ринок транзитних пасажирів, що літають між західною та східною півкулею, а також із Європи з трансфером у столицю України.

Практична реалізація вищезгаданих заходів дозволить забезпечити подальший поступовий розвиток авіаційного комплексу України, налагодити суттєві соціально-економічні зв'язки з іншими країнами, розширити потенційні ринки збуту продукції українського авіатранспорту, забезпечити участь Українських підприємств у реалізації закордонних проектів та зайняти гідне місце у глобальному конкурентному середовищі послуг повітряного транспорту.

У 2017 році вітчизняними авіаційними підприємствами забезпечено зростання основних економічних показників діяльності галузі.

Упродовж звітного року на ринку пасажирських та вантажних авіаперевезень здійснювали польоти 32 вітчизняні авіакомпанії, якими виконано 93,0 тис. комерційних рейсів, що забезпечило зростання порівняно з 2016 роком на 17 відсотків. Динаміка пасажирських авіаційних перевезень в Україні останніми роками представлена на рис. 1:

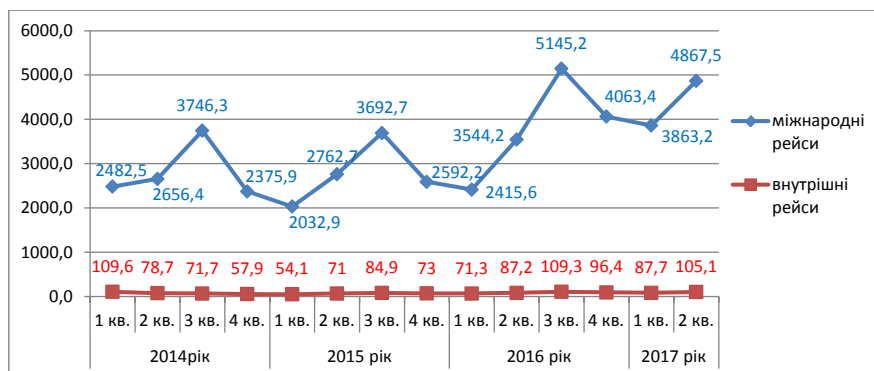

Рис. 1. Кількість виконаних пасажиро-кілометрів у міжнародних та внутрішніх рейсах за 2016–2017 роки

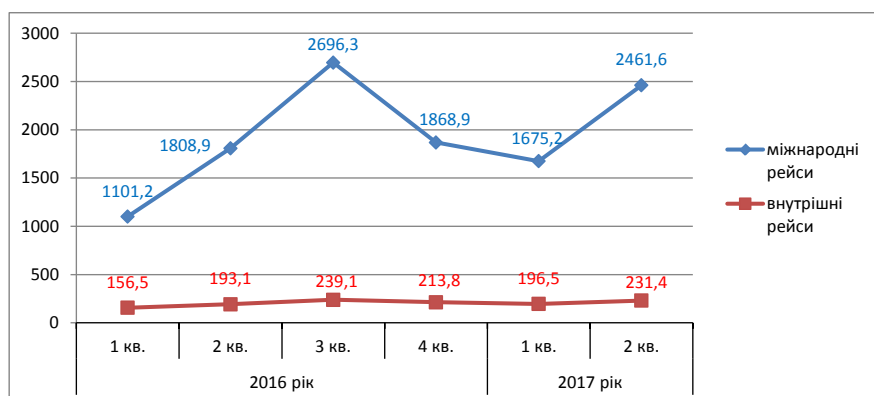

Рис. 2. Кількість перевезених пасажирів у міжнародних та внутрішніх рейсах за 2016–2017 роки

При цьому за статистичними даними кількість перевезених пасажирів збільшилась порівняно з попереднім роком на 27,5% та склала 10 555,6 тис. чоловік. На рис. 2 представлено зростання кількості перевезених пасажирів за останні два роки.

Водночас обсяги перевезень вантажів та пошти зросли на 11,4% та склали 82,8 тис. тонн.

Пасажиропотоки через аеропорти України зросли на 27,6% та становили 16 98,9 тис. осіб. На рис. 3 представлено зростання пасажиропотоку за останні два роки.

Другий рік поспіль український ринок пасажирських авіаперевезень продемонстрував високі темпи зростання. У 2016 році відбулося відновлення ринку після рецесії, яка була в 2014–2015 роках. Якщо до кінця 2016 року обсяг пасажиропотоку вітчизняних авіакомпаній перевищив показник «докризового» 2013 року на 2,1%, то в 2017 р. – на 30,1%.

Протягом року 18 вітчизняних авіакомпаній здійснювали перевезення пасажирів.

За статистичними даними на 2017 рік, 93% загального обсягу пасажирських перевезень здійснювали п'ять великих авіаперевізників: «Міжнародні авіалінії України», «Роза вітрів», «Azur air Ukraine», «Atlasjet Ukraine» і «Bravo».

Авіакомпанія «Роза вітрів» досягнула збільшення пасажироперевезень порівняно з попереднім роком 2016 року в 2,5 рази, авіакомпанія «Atlasjet Ukraine» – на 73,8%, «Браво» – на 49,9%, Azur air Ukraine – 17,2% та Міжнародні авіалінії України – 16,5%.

Позитивна тенденція, яка виникла протягом останніх двох років, пов'язана з успішним розвитком міжнародного сектора повітряного транспорту.

У 2017 році 10 внутрішніх авіакомпаній у 43 країнах і 29 іноземних авіакомпаній у 27 країнах світу здійснювали регулярні рейси між Україною та країнами світу. Серед нових іноземних авіакомпаній: Катар, Ернест Спейс Італія та Кіш Ейр з Ірану. Розширюється географія міжнародних регулярних рейсів як вітчизняних, так й іноземних авіаперевізників. У січні-грудні звітного року (відповідно до затвердженого графіку) регулярно почали працювати 20 міжнародних авіакомпаній, 10 із яких є вітчизняними авіакомпаніями. Українські авіалінії на міжнародних регулярних рейсах перевезли 5 837,5 тис. пасажирів, іноземні – 4 975,8 тис.

Найвищий рівень зростання кількості пасажирів, що перевозяться вітчизняними авіакомпаніями, спостерігався в такому сегменті ринку авіаперевезень, як міжнародні рейси нерегулярно (49,2%): у звітному році перевезено 15 українськими авіакомпаніями 3 777,0 тис. пасажирів. Водночас 85% такого трафіку було здійснено чотирма авіакомпаніями, зокрема «Роза вітрів», «Міжнародні авіалінії України», «Azur air Ukraine» та «Bravo».

Протягом року продовжував інтенсифікувати регулярний транспорт у межах України. Регулярний

внутрішній пасажиропотік між 9 містами України здійснювався п'ятьма вітчизняними авіакомпаніями: перевезено 930,9 тис. пасажирів, що на 17,6% більше, ніж у 2016 році.

Середній рівень заповнення пасажирських місць за звітний період склав міжнародні регулярні рейси українських авіакомпаній: 77,7%, внутрішні регулярні – 73,5% (проти 78,2% та 73,3% відповідно 2016 р.)

Вантажні та поштові перевезення здійснювались 23 національними авіакомпаніями, більшість із яких – перевезення чартерних рейсів в інших країнах у межах гуманітарних та миротворчих програм Організації Об'єднаних Націй, а також відповідно до контрактів та угод з іншими клієнтами. Керівники транспорту: АТП ДП «Антонов», авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України», «Славія», «Авіакомпанія Максимус», «Українські вертольоти», «Агроалієнці України» та «Альфа-повітря». У звітному періоді ці авіакомпанії здійснювали майже 85% загального вантажопотоку та поштового трафіку.

Комерційні рейси вітчизняних та іноземних авіакомпаній у 2017 році обслуговували 20 українських аеропортів і аеродромів.

За даними статистики, кількість літаків, що відправлялися та прибували, становила 159 900, що на 20% більше, ніж у попередньому 2016 році. Поштовий трафік збільшився на 21,9% (до 52,3 тис. тонн).

Аеропорт «Бориспіль» через упровадження стратегії розвитку «вузлів», що передбачає залучення пасажирських перевезень, досяг збільшення кількості обслуговуваних пасажирів на 22,1%.

Високі темпи зростання пасажиропотоку також були зареєстровані у всіх основних аеропортах: «Київ» (Юліані)

(64,2%), Львів (46,3%), Харків (34,7%), «Київ» (26,5%), «Одеса» (18,8%), а також регіональні аеропорти, зокрема «Кривий Ріг» (у 3,7 разів), «Чернівці» (у 3,5 рази), «Вінниця» (78,6%) та «Херсон» (64,7%). Серед провідних аеропортів лише в аеропорту «Дніпропетровськ» спостерігалося зменшення пасажиропотоку (2,8%).

Слід зазначити, що 98% загального пасажирського і поштового трафіку зосереджено в 7 провідних аеропортах: «Бориспіль», «Київ (Жуляни)», «Одеса», «Львів», «Харків», «Дніпропетровськ» та «Запоріжжя». Водночас частка головного аеропорту країни «Бориспіль» у загальному обсязі пасажирських перевезень знизилася з 67% у 2016 р. до 64% у 2017 р., але частки аеропортів «Київ (Жуляни)», «Львів» і «Харків» збільшилися в кілька разів.

GP ATS «Укрспороух» за звітний рік обслуговує 254 тис. рейсів, що на 18,5% перевищує показник 2016 року. Кількість польотів, які обслуговуються літаками та вертольотами українських авіаліній, зростав на 18,8%, а іноземні авіалінії – на 18,4%.

Висновки. Викладений у статті матеріал дозволяє зробити висновок про необхідність постійного моніторингу тенденцій та аспектів розвитку світового авіаційного транспорту з боку українських суб'єктів ринку авіаперевезень та науковців із метою розроблення стратегій розвитку міжнародних авіаційних перевезень.

Таким чином, відкриття безвізового режиму та вихід на український ринок лоукостів будуть сприяти підйому сучасного стану авіаційної галузі України.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної авіаційної служби України. URL: <http://avia.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <http://mtu.gov.ua>.
3. Офіційний сайт аеропорту «Бориспіль». URL: <https://kbp.kiev.ua>.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Інформаційний портал новин: «Ukrinform». URL: <https://www.ukrinform.ua>.
6. Олешко Т., Геєць І., Павлюк Є. Аналіз сучасного стану авіаційної галузі України.
7. Статистичні дані в галузі авіатранспорту. Міністерство інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/content/statistichni-dani-v-galuzi-aviatransportu.html>.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ ПАССАЖИРСКИХ АВИАЦИОННЫХ ПЕРЕВОЗОК В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье проанализировано современное состояние авиационной отрасли Украины в условиях сложной экономической ситуации. Приведены статистические данные за последние несколько лет, показывают основные тенденции в данной области. Приведенные меры, которые смогут улучшить состояние украинских авиакомпаний.

Ключевые слова: авиационная отрасль, авиационный транспорт, авиационные перевозки, пассажирооборот, лоукосты.

CURRENT STATE OF DEVELOPMENT OF PASSENGER AIR TRANSPORT IN UKRAINE

Summary. The article analyzes the current state of the aviation industry of Ukraine in the conditions of a difficult economic situation. The statistical data for the last few years are presented, which show the main trends in this field. These measures will improve the state of Ukrainian airlines.

Key words: aviation industry, aviation transport, aviation transportation, passenger traffic, low traffic.